

ՀՆՉԱԿ

ՀԱՆԴԷՍ ՏԱՍՆՕՐԵԱՅ

Գ. ՏԱՐԻ

ԼՍՅՈԳՍ.

1888 ԱՊՐԻԼ 30

ԹԾԵ 15

Հետևեալին հրատարակութիւնը խնդրուած է մեզմէ :

«Առ սիրելի Հայրենակիցք իմ,

Ի ՁՄԻԻՌՆԻԱ

«Շարաթէ մ'ի վեր Մայրաքաղաքիս հրապարակագրաց մէկ մեծագոյն մասին՝ ձեռք քաղաքէդ զրկուած տեսակ մը անարգալի և անստորագիր նամակներ՝ բոլոր լրջախոհ հայերու հետ ինձ ալ անհնարին զայրոյթ պատճառած է: Կերևի թէ Իզմիրի Հայոց նոր սերունդն առաջնորդուած է անգիտաբար այն մատով համրուած 7-8 ցած ու գձուձ արարածներու խմբակէն, որք տասը տարի է ի վեր, ինչ ինչ անձնական և ընտանեկան վէճերէ ներշնչուած գուն կը գործեն անընդհատ՝ ամենէ յարգուած ու սիրելի անձնաւորութիւններն իսկ մահացնել բարոյապէս:

«Դուք և ձեզմէ զատ խիստ շատեր իսկ, ինչպէս նաեւ հոս՝ բոլոր գործող անձինք, աղէկ գիտեն թէ Մելքիսեդեկ Սըրբազանի ամենէ անհաշտ թշնամիներէ մին եմ, անհաշտ թշնամի մը, որ սակայն երբէք չէ մեղանջած, իրրև ճշմարիտ Իզմիրցի, իւր սկզբանց և իւր ուղղութեան մէջ, և առ այդ յաջողելու համար գործած չէ երբէք այն ստութեան և զրպարտութեան նուաստ միջոցներն որք կրնային անպատուաբեր ըլլալ իմ հայրենակցաց:

«Այո, կը խոստովանիմ թէ երբեմն հանրական շահույց պատկանող թերութիւնք տեղի ունեցան, որոց դէմ ինչպէս շատեր՝ դուք ալ իրաւունք կրնայիք ունենալ դժգոհիլ մեր առաջնորդէն և գահնկեց ընել զայն»:

«Սակայն դալով զրպարտիչ տկնարկութեանց, անոր այլ արժանեաց ու բարոյականին դէմ, որոցմով լի են ձեր անստորագիր նամակներն, անհնար էր մեզ՝ առանց մեր խղճի ձայնն խեղդելու հաւատալ և հանդուրժել անոնց»:

«Եթէ հոս ի Պօլիս ըլլայիք և մեր համալուեալ ու ձեր սիրած ու համակրած եկեղեցականաց մէկ մեծագոյն մասին կենաց գաղտնիքներն ուսումնասիրելու պատահութիւնն ունենայիք, այն ատեն ազէկ գիտեմ և ազէկ համալուած եմ թէ զՄեկքիսեղեկ Սրբազան իրբե. ձեր սուրբ պիտի պաշտէիք ձեր սրտերու մէջ, և ձեր հովիւն ընելէ չպիտի գաղրկիք»:

«Ինչ որ ալ լինի և սկզբունքով որքան ալ հակառակ եղած լինինք իրեն՝ բարձրագոյն կը խոստովանինք թէ բոլորովին սուտ են ձեր այն զրպարտութիւնք որոցմով Մեկքիսեղեկ Սրբազան օղոյային արկղի 4,000 ոսկիի պարտքը 8,000ի բարձրացուցած է կըսէք»:

«Սուտ և դժոխային զրպարտութիւնք են զորս կը ջանաք անխղճարար տեղացնել այդ բարոյականի մասին յոյժ պատուակիր և յոյժ նախանձախնդիր եկեղեցականին դէմ և որու անբասիր կեանքը կրնայ ձերայնոց շատերուն իսկ օրինակելի առաքինութիւնք լինել»:

«Առ այժմ դուք որ ընդ երկար մաքառեցաք և այլ և այլ նկատումներով արարտաւորել ուղեցիք այդ բարձր անձնաւորութիւնն, այսօր ձեր այդ անարգ միջոցներով աւելի նուաւ տացած եղաք և ձեր դատը կորսնցնելով յողթանակը ձեր հակառակորդաց թողուցիք և իրաւունք տուիք անոնց ըսելու «Վա՛խ քեզէ»»:

«Իսկ դալով Հնչակը այրելով վրէժ լուծելու նոր՝ այլ գոհ հիկ և այլանդակ վարմունքին, այդ ալ ձեր սկզբունք չունենալուն և ձեր դատը սրտաւրանել չգիտնալուն մէկ յայտարար ու բացորոշ նշանն է, որ պատիւ չրերեր երկէք ձեզ համախոհ»:

Իմ բարեկամաց շատերուն , որք գիտեն աւելի լրջօրէն գործել այս օրինակ սկզբունքի խնդիրներու մէջ , և շեմ ալ ուզէր երբէք հաւատալ որ նոցա հաւանութեամբ եղած լինի այն : Իմ մասին , առանց համակարծիք լինելու Հնչակի արգոյ Խմբագրին ներկայ խնդրոյ առթիւ հրատարակութեանց , երջանիկ կը համարիմ զինքն որ իւր խորհրդածութիւնքն՝ իբրեւ անյեղլի ճշմարտութիւն արձագանգ գտնելով ամենուրեք , և իւր հախառակոյ դասը կողմէ չկրնալով հերքուիլ , կարգ մը խելքով մտքով կարճ տղայներու ձեռօք խալտցիկ կը մատնուի և ձերայնոց ոմանց պաղ սրտերն առքնելով իւր արժանիքն ու համարու մը կը բարձրացնէ :

... Խմբագիր , խնդրելով որ ներկայս առք ի հրատարակութիւն ձեր պատուական Հնչակի մէջ :

Կ. Պոլիս 28 Սպրիլ 1888

Կը մնամ ձեզ բարեպաշտեամբ

Յ. ԱՔԻԿՍԱՆ

ՀՆՁԱԿ. — Երբ ներկայ խնդրոյն մէջ մեզ համակարծիք չեղողներն անգամ այսպէս հրապարակաւ կայտանեն իրենց խմբին պատկանող կարգ մը խնամտակաց անխիղճ արարքն , մեզ ուրիշ բան չի մնար ընել , բայց եթէ ^{ԳՆ} ^{ԳՆ} խնդալ առանց ճայթած ուղեղներուն վրայ , և գիտել տալ թէ՛ այդ ոլորի գաճաճ փատարաններու ձեռօք պաշտպանուած դատ մը սրբա՛ն արդարացի կրնայ ըլլալ :

ՆՈՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՄԸ ԿԱՆԱՆՑ ԲԵՐՍԵՐ

«Անցեալ գիշեր ժամը երկուքն էր , բարեկամաց միոյն տունն գնացի , ուր բռնկած վէճ մը կը վերջանար երկու կանանց մէջ , երբ գռնէն ներս մտայ :

Վարդեան մը զաղրեցան խաթրըս հարցնելու համար , և քիչ մ'ալ օգին վատութեանը և լաւութեանը վրայ խօսելէ յետոյ , կանանցմէ մին , վաթսուէն թեմակախած շատունց , ինձ նման հիւր սոյն գիշեր այդ տունն , հետեւեալ կերպով խօսակցութեան մը դուռն բացաւ , տարակոյս չկ'ոյ թէ դուրս չկրցաւ ելնել միւս կողմէն :

— Օրթտի, իմացա՞ք Ղումխարունին մէջ, պէոյիւք տալիստի՞ն դիմացը, դպրոց մ'ալ պացին, ամա ետիրում, տեսնալու պան է, Ֆարազամ ես պան շիյտեմ ամա, անտնկ կըսեն կոր քի, մինչև հիմաճուկ ինչխտար տպրոց կայ նէ, թէքմիլը սոստըրմիշ պիտի ընէ կըլըր :

— Գա տուտու, ատ ի՞նչ տպրոց է, վո՞վ պացաւ, ա՞ղգը պացաւ :

— Թամամ, աղգը պացածը կըուի չկոնար կոր հաներ, զավալը հէրիֆը պերին աս թատաֆը նսանցուցին, պանի մը ետխըշտըրմը ընելու համար, անոր ալ էճէլը էկաւ կնաց :

— Է պարէ ատ պացողը ընտո՞ր մարդ է, զէ՞նկին է, պան կիտէ, էխտին՞ար է, կէ՞նճ է :

— Ատ մարդը, դուրսի լախըրտըին նայիս նէ, զէնկինու-թիւնը շիյտեմ ամա, մարդու միւհտաճ չէ, վարժապետի պէս ալ մուրացկանութիւն չունի, կէնճ է ամա էխտիարէն աւելի պան կիտէ :

— Ֆուլիք տուտու ես քեզի պան մը ըսեմ, անկաջ մի կախեր, իչի պօշ է, ատանկ մարդեր չատ տեսնաք, հայիւով կործի կըուի կանցնին, մէկ միալ ըր՞ս կը մարին, տէվոր քի ծառքերնին երկու բարս անցնի :

— Գա ետիրում, տուն ետըլմըն էս էգեր, ասիկայ էս, տուն չենք մինակ խօրաթող, աշխարքին պերանն է, ամեն մարդ սաման չուտեր հիմաճուկ, աս մարդուն կլխուն չատ պան պերել ուզեցին ամա, ինքը սուսիկ բուսիկ կործին իճապին տէվաւ ըրաւ, իշտէ հիմաճուկ ալ սէլամէթը ելաւ : Ամեն մարդ սիւրիւմ տղաքնին հոն կը վազցնեն, հին տեղերէն կը հանեն կոր, գա, կերթան, կուգան, կէնէ հիշ կէնէ հիշ, պարէ հոս պան մը տորուն :

— Պարէ Ֆրէնկճաւ ալ կայ :

— Գա ի՞նչ կըսես ետիրում, ամեն պան կայ հոն, Ֆրէնկճատ ալ մրէկճատ ալ Տահա ի՞նչտար է պանալը Յօը պոյլամըն ըրաւ, տղաքը հէմ ցորեկ կերթաւ, հէմ տէ կիշերթէլ է :

— Գա կիշեր օթէլ մի՞ է հոս, քոմլը լօքանթա ունի՞ :

— Տէր ողորմեայ ինձ Աստուած, ինչ կըսես օրթտի, ես գացի պտուեցայ հոտ ատանկ պաներ չը կայ, սանքի ընտոր կըսեն, սղան հոն պառկինէ կիշերը :

— Գիշերօթիկ :

— Հա , հա , Աստուած ողորմի մեռելներու հոգուն , կիշերօթիկ ըսին :

— Է՛ պաշխա վարժապետ ալ կա՞յ հոն , չէնէ վարդեա տուտուի պէս կը ժողուէ չօլուխ չօճուխը կլխուն կը նստի :

— Ի՞նչ կըսես մարիկ , մէկ մարդ մի ունի Հայ , մէկ մարդ մ'ալ ունի ֆրանկ քի իրեն լեզուէն մատէ՛ պաշխա լեզու շիյտէ : Ետէ առ երկու մարդը գիշեր ցորեկ հոտ են :

— Գա տուն կործը մեծցուցիր , մեր հայերուն մէջ ատանկ պան շըլլար ամա , առ ինտոր պան , դա առ ո՞ր ողորմած հոգիին տղան է :

— Մըսեր եամբում , կենճին հարիկը օղջ է , Աստուած տէտէին հոգին լուսերու մէջ պայէ քի , ատանկ թու ունի , խելքը կօխը , քիամիլ , մարդ եմ կըսէ կոր , էլ իմանէ ալ ի՛նչ կէիք կըսէ կոր հերիքին հիյէիք :

— Չըսե՞ս , Գամիկ աղային զուրուցեմ տէ մերին երկուքն ալ հոս տանք :

— Գա տո՛ւր . տո՛ւր եամբում , հոս ի՞նչ մարդիկ կը մանան կեղևան կոր , ինչ վարժապետներ : Ալման վարժապետներ , առ ըսած էրկու մարդէն պաշխա մենծ ֆրանկ մ'ալ կայ , ամա առ ունը մի հարցունկի մոցայ , զոր լալապ մը ունի , պաշխա մ'ալ կայ , Հայ է , կեցիր ատոր անունը : պաշ մը ըսին ամա , ինչ պաշ էր , դա եամբում :

— Ի՛նչի պաշի :

— Ձէ օրթտի , չէ , առ անտի պան չէ :

— Գույումճի պաշի :

— Ձէ մարիկ , հոս զույումճութիւն չի կայ , Կիւմիւ չի պէս պան մ'էր , աճապա թէնէքէճի պաշի էր , դա չէ թէնէքէ ալ չէր :

— Հապա ի՞նչ է , թէնէքէ չէ , չինքօ չէ , ի՞նչ է տէմիր է :

— Ձէ՛ , բէք մենծ մարդ է եղեր :

— Աճապա ի՛շտար մենծ է :

— Ի՛շթէ , հայերուն էն մեծ մարդն է կըսեն կոր :

— Մեծ աւորէն ալ մենծ է :

— Ձէ եամբում , առ կարդացող է , տէրաճրի խըսար , պէլքի տէ եւելօք պան կիտէ :

— Մեզա հին ալ իմացած չէի :

— Տաշա մենծ : մարդ մ'ալ կայ , մահալէ հոճի ըսին , մահալէ հոճի ըսին արթըն չիյտեմ թէ քովիլը :

— Չրոհն իշխըտար մենծ : մարդ կայ հոտ ժողուեր է ատ մարդը :

— Գա քեզի սահաթ մընէ ինչ կըսեմ , ամիսին Չըր ըստա , իտք չընէր , բարա կը համրէ , վէ մարդու ալ միննէթ չընէր , ճակատը պաց է : Գուռը կը դարնես , տղադ թէտլիմ կընես , տաշա պան մը տիւշիւնիւշ մըլլար : Ներո մտար մի , աշտին պոնէ քիպար կէօրիւշմիւշ կըլլայ հետդ , ամա պիտի ըսես քի աշտին հետ ինչ կործ ունիմ , սէօզ միտալը , էկէր տուռը պացողը ան պիլէ ըլլայ հրամանեցէքը կը կոխէ մէյմը կիւլէր հուզով մը :

— Աղէկ ամա , մարիկ , ատ էրդրումի դպրոցին համար ալ ատանկ ըսին , աշխարքին վրայ տաշա էմալը չի կայ ըսին , հիմաճուկ ամեն մարդ իմացեր է ինչ քէրազէ պան ըլլալը , վէ հոն տղայ զրկող հարերը մարերը ճըվիկ ճըվիկ կուգան կոր :

— Իէք չիտակ է ըսածդ , մարդուն խելքէն մտքէն չանցած պաներ կիմացուի կոր անտեղաց համար , հէմ ալ եալան տուլան պաներ են վարժապետներն ալ , ամենն ալ : Տրապզոնցի տրապին մը ունիմ , պառաւ մը , մէյմիալ մանչ մը ունի խաղանճի , ան ըստ քի աս տարի Տրապզոն իրարանցում էղեր է տղաքներնուն համար , ինչ է նէ ամառին կը պէքէյէն կոր քի հա պերել տան : Ամա աս Միրիճանեանին դպրոցը ատանկ չէ , մէկ մը քի ատ տպրոցը մեր աշքին դէմն է , ատանկ պանի ճէտարէթ չընէր , իքինճի մարդու պէս մարդ է ատ տպրոցին տէրը : — Սոքերնին վերջացնէլ յառաջ իմ կարծիքս հարցուցին , ըսի թէ լեզուարանական այդ վարժարանն իւր արժանիքն ունի , գովելի ուղղութեան մէջ է ու պիտի մնայ միշտ , և պէտք է քաջալերել Տիգրան էֆէնի Միրիճանեանը , որ առած է սիրայորդոր իւր ուսոց վերայ կրթական գործին ամենածանր թեւերը :

ՈՒԿՆԻՐԻԸ

Շ Ի Թ Ք Չ Ո Ի Ա Ր Ճ Ա Լ Ե Ա Յ

— Վահէ՛, Վահէ՛ . . . :

— Ներկայ եմ հայրիկ :

— Այսօր մի քանի զօրականք զիս կը փնտռեն որպէս զի բանտարկեն :

— Ի՞նչ բըրբ սիրելի հայրիկ :

— Ծխախոտ փախցուցի :

— Ուստի ի՞նչ ընեմք :

— Ճիշդ հիմայ Ռաւն ալիւն պիտի պահատուիմ, եթէ երբէք զօրականք դան, զիս մի՛ մասնելու տեղս նոցա ծանօթացնելով :

— Կը հնազանդիմ ձեր հրամանացն ի սրտէ սիրելի հայրիկ :

Ուստի հայրն սիրտն ի դող կելլէ կըծկըտելու Ռաւնալին . իսկ փոքրիկ Վահէն կսպասէ զօրականաց . թերեւս հայրը մասնելու համար :

Զօրականք ներկայ են, տանդուռն ալ արդէն բացուած :

Վահէ կը սարսափի զօրականաց ահուելի դէմքերէն և հօրը պատուէրը բողբոլիլն կը մոռնայ :

Զօրականաց մին . — Օղլում, բէտէրին նէ՞րէտէ տիր :

— . . . :

— Նէ՞րտէ սաքլանտը :

— . . . :

— Նիւչիւնն ճէվապ վերմէնօրսուն :

— . . . Միշտ լուռ թիւն :

— Եւէր բէտէրինին ետրինի տէմէզ իսէն՝ անըն ետրինէ սէնի կէօթիւրիւրիւղ :

— (Դողալով) Էֆէնտիմ, բէտէրիմ թաւան արասընտա տըր վէ լադին ետրինի տէմէմ, կը պատասխանէ :

— Օր մը կը հարցուի անհաւատի մը թէ ինչո՞ւ չի հաւատար Աստուծոյ :

— Վասն զի բանիւ ձեռք չի տար . կը պատասխանէ :
(Մարտն)

ԾԱՂՐԱՔԱՂ

Ջէմանէ Ժէօն-Ժան ալայընտան ճէպի տէլիք միւսխնին պիբի կէչէն կիւն քէօբրիւ իւղէրինտէ թէրզիսինէ բատի կէլիբ , վէ թէրզիյէ քէնաիսինտէն օլան ալաճաղընը թալէպ իթմէյէ վազըթ պըրագմայարագ .

— Միւսիւ Անթուան տէր , շու պանա եարմըշ օլտուղուն բալթօնուն հալինէ պագսանա , գարտա՛շ , չարըճագ րէնկինի աթըվէրտի :

— Բառտօն միւսիւ Ժան , պէնտէնիղ սիզին կիպի էօյլէ սօլիուլուգ կէօրմէյօրում , կիյտիղինիղ բալթօտա , զաննրմճա եարտըղըմ բալթօ սիզտէն տաՀա զիեճտէ ուլյիուլու օլտուղունտան՝ պէնի բաստլատըղընտա ութանտըղընտան րէնկինի աթմըշ տըր .

ԿՈՍՍ ՄՈՆՎԱԼ

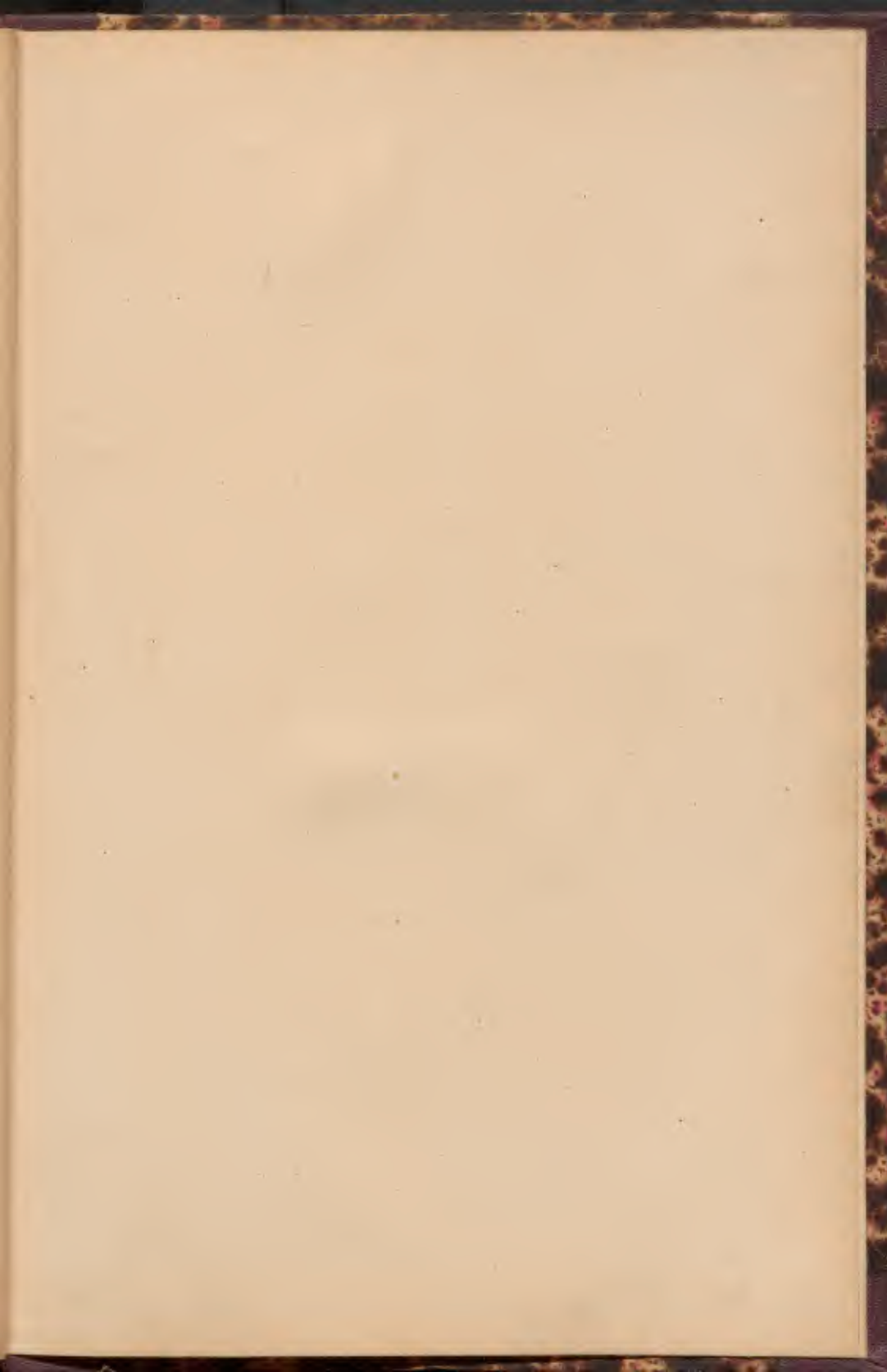
Հէգիւնի Բ. ՎԻԹԱԼ

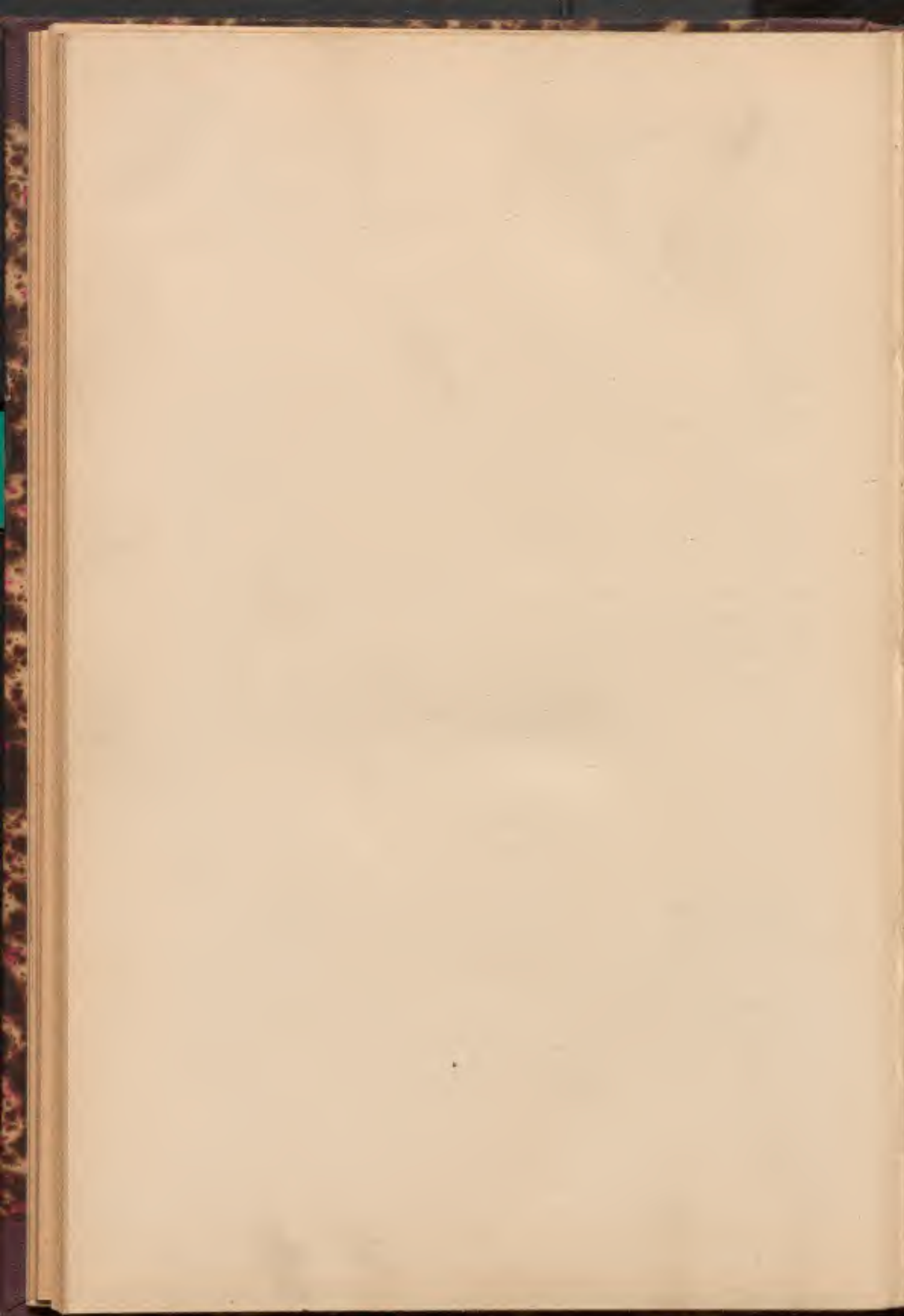
Թարգմանիչ

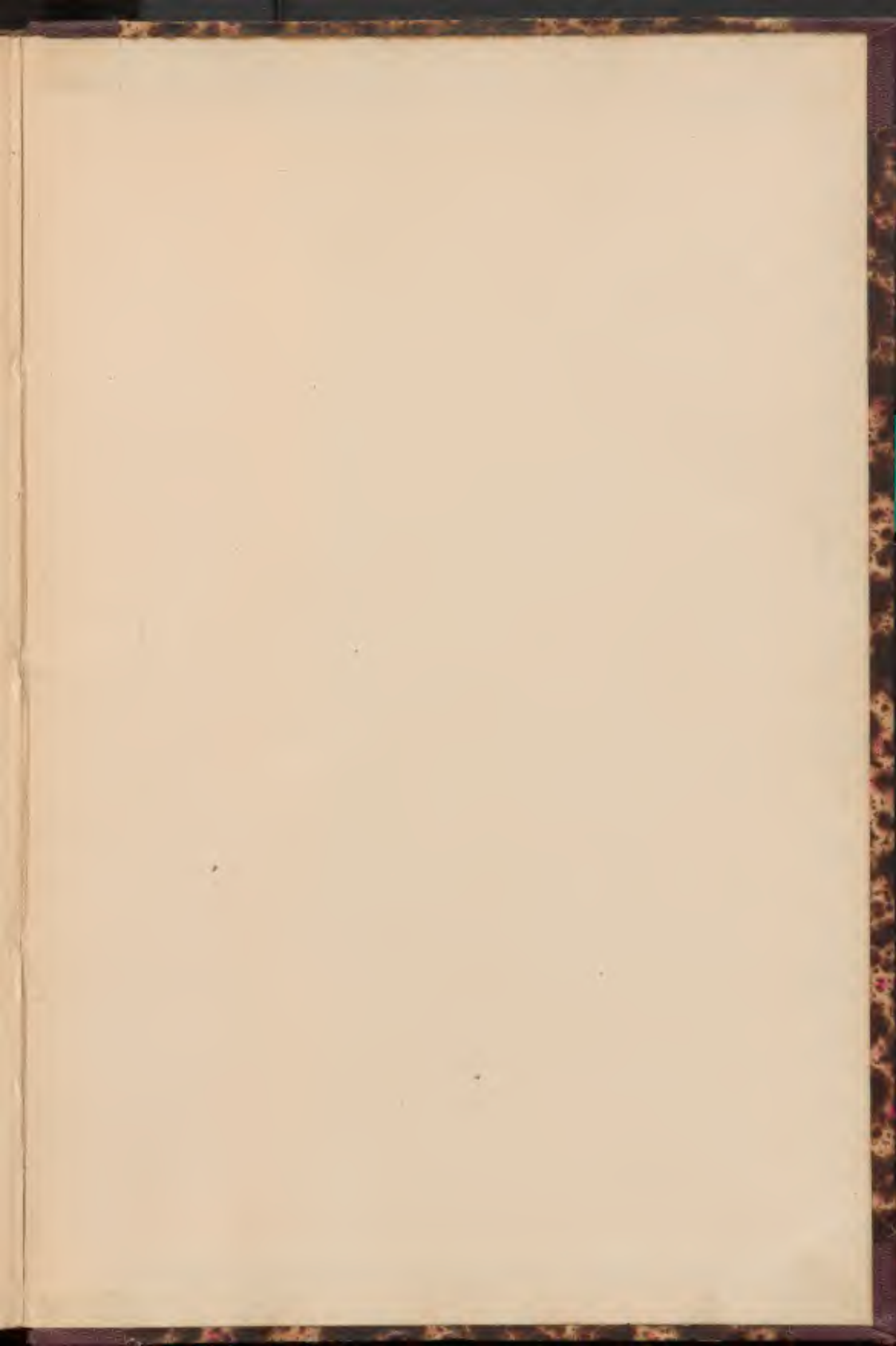
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Խ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ

— 0 —

Հրատարակուեցաւ սոյն վէպին Ա. հատորն և կը վաճառուի Կ. Պոլիս Նշան էֆ. Պէրպէրեանի տպարան , Էսկի Չապթիյէ ճատտէսի թիւ 36 , և Զմիւռնիա թարգմանին քով , Քուզու օղլու խան : Նրկու հատորի բաժանորդութեան գինն է 1 արծաթ մէճրտիյէ կանխիկ վըճարելի : Թղթատարութեան ծախքը թարգմանչին վրայ է :

1135

L. V. 6